

YTTRANDE
2017-03-17

Diarienummer: N2017/00222/HL

Näringsdepartementet
103 33 Stockholm

Betänkandet SOU 2017:1 För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd”
(Dnr N2017/00222/HL)

ABF Västerbottens remissvar

ABF-distriktet och avdelningarna i Västerbotten, *ABF Mitt i Lappland* samt *ABF Umeåregionen*, i fortsättningen benämnda ”ABF Västerbotten”, vill lämna följande synpunkter över slutbetänkandet från den Parlamentariska landsbygdskommittén för ”För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd” (SOU 2017:1).

Yttrandet utgår från de avsnitt som särskilt berör studieförbunden och folkbildningen.

ABF Västerbotten verkar i Sveriges näst största län med hög andel (gles) glesbygd och med endast 3 av 15 kommuner med mer än 10 000 invånare.

ABF Västerbotten delar i stort kommitténs tankar och vi är positiva till slutbetänkandet. Vi väljer dock att lämna synpunkter på områdena som berör civilsamhället, kulturen och folkbildningen som vi menar har en viktig roll i att skapa en levande landsbygd i hela landet.

Folkbildningen har en viktig funktion som utredningen lyfter fram men vi vill markera vikten av att folkbildningen ska vara fri från statlig styrning och i stället utgå från deltagarnas behov och viljor. Tillsammans har de tio studieförbunden 374 medlems- och samverkansorganisationer på nationell nivå och många fler på lokal- och regionalnivå. Med närmare 280 000 studiecirklar och 341 000 kulturprogram per år verkar de tio studieförbunden dagligen för att främja det livslånga lärandet. ABF är det enda studieförbund som har lokal närvaro i samtliga av landets kommuner.

Gemensamt utgör studieförbunden en *demokratisk infrastruktur* som möjliggör bildning, kultur och som uppmuntrar till livslångt lärande och engagemang i hela landet.

6.5 En kulturpolitik för hela landet

6.7 Kulturen i landsbygderna – överväganden och förslag

6.7.1 Kulturen behöver bli mer tillgänglig i landsbygderna

Studieförbunden är ideella aktörer som bedriver kultur- och bildningsverksamhet som bidrar till en demokratisk infrastruktur för medborgarna. ABF har som enda studieförbund en infrastruktur med kontor i varje kommun vilket gör oss unika och gör att vi tillsammans med Studieförbundet Vuxenskolan har en särställning inte minst i små kommuner.

Vi menar att kulturpolitiken ska främja allas möjlighet till kulturupplevelser, till bildning och till att utveckla sina skapande förmågor. De stora kulturinstitutionerna som staten själv styr över bör kunna ges ett breddat uppdrag att verka i hela landet. ABF Västerbotten skulle mycket väl kunna genomföra

ett försöksprojekt tillsammans med stora kulturinstitutioner genom att t.ex. digitalt erbjuda kulturupplevelser i hela länet (se vidare nedan).

Kommitténs förslag: Statens kulturråd ges i uppdrag att redovisa hur myndigheten arbetar för att bidra till att göra kulturen tillgänglig i Sveriges landsbygder. Myndigheten för kulturanalys ges i uppdrag att analysera tillgänglighet och deltagande i kulturaktiviteter i Sveriges landsbygder. Myndigheten ska utifrån sin analys ge förslag på åtgärder för att stärka kulturdeltagandet i landsbygderna. Kulturanalys ska genomföra sitt uppdrag i dialog med aktörer inom kultursektorn. ABF Västerbotten menar att i små kommuner är det i huvudsak civilsamhället, studieförbunden och kommunerna som ger förutsättningar för kulturutbudet i mindre kommuner på landsbygden. Vi anser att SKL (Sveriges kommuner och Landsting) tillsammans med Folkbildningsrådet måste involveras i att arbeta med en analys av hur kulturdeltagandet i landsbygderna ska stärkas.

9.3.1 Förslag om förstärkning, förnyring och förnyelse genom folkbildning

Folkbildningen bygger på medskapande och har som mål att varje vuxen människa ska ges möjlighet att både uppleva och utöva kultur. Inte sällan är de tio studieförbunden just nav för samverkan mellan aktörer med olikartade kompetenser och uppdrag som kompletterar varandra. Då verksamheten är deltagarstyrd bidrar den till att sudda ut gränser och sänka trösklar mellan människor, mellan åldersgrupper, mellan individ och institution, mellan aktörer, mellan olika etniska grupper och mellan olika politikområden.

Utmärkande och unikt för folkbildningen är att deltagarna har stort inflytande över innehållet och tillvägagångssättet för sitt lärande samt att valet att engagera sig görs av deltagaren själv. Det är deltagarna som bestämmer om mötena sker fysiskt eller i det digitala rummet, det senare ger möjlighet till gränslösa föreläsningar eller seminarier även på orter som Bjurholm, Vilhelmina eller Malå.

ABF Västerbotten är positiv till förslaget om ökade resurser till folkbildningen men ser med viss oro på landsbygdskommitténs vilja att styra över folkbildningens innehåll. Folkbildning utgår från grunden att varje deltagare – fritt och frivilligt – bildar sig utifrån sina egna intressen, dialog och gemensamma handlingsplaner, det bör man ta vara på och bygga vidare på.

Folkbildningen är unik i sitt slag med sin räckvidd – kontakt med deltagare, föreningsliv och lokalsamhälle – tillsammans med en fungerande infrastruktur i form av lokaler och personal. Mixen av lokal närvaro och nationell spännvidd gör studieförbunden till en viktig kraft för att kanalisera engagemang och arbeta med samhällsfrågor.

Vi menar att studieförbunden tillsammans med sina medlemsföreningar/-organisationer och deltagare även framöver självständigt måste kunna styra över innehåll och utformning av verksamheten. Det statsstödssystem som nyligen införts riskerar att strypa möjligheterna till utökade folkbildningsinsatser genom betoningen på unika deltagare. Detta slår särskilt hårt mot personer boende i Sveriges lands- och glesbygder.

Utredningen håller fram att en landsbygdspolitik måste ta till vara och underlätta för den avgörande insats som civilsamhället bidrar med. Denna mening delar ABF Västerbotten och vill med det betona vikten av samarbete mellan studieförbund och lokala, regionala och nationella ideella aktörer och beslutsfattare.

På många håll i landet bl.a. i Västerbotten finns redan idag en väl utformad samverkan mellan studieförbunds företrädare och beslutsfattare från informationspridning, dialog och gemensamma handlingsplaner till gränsöverskridande samarbete – detta bör man ta vara på men också utveckla.

Ett tydligt exempel på detta är den omfattande verksamhet studieförbunden byggt upp för personer som söker asyl i Sverige från 2015. Föreningar och individer – runt om i landet på landsbygden, bruksorter och mindre samt större städer – har genom sitt starka ideella engagemang lotsat asylsökande och nyanlända in i det svenska samhället och den lokala arbetsmarknaden. Utredningen föreslår en förstärkning av folkbildningsanslaget med syftet att ”främja det civila samhällets roll i landsbygdsutvecklingen, i synnerhet för att unga personer samt personer med invandrabakgrund ska få bättre möjligheter och förmåga till att delta i lokalt föreningsliv och lokal samhällsutveckling”. Målgrupperna som utredningen lyfter fram är viktiga för ABF som redan idag på många platser genomför riktade satsningar för att öka ungas delaktighet, stärka deltagandet och arbeta med folkbildning för etablering både av nya och etablerade svenskar. Med ökade resurser blir det särskilt viktigt att folkbildningens infrastruktur stärks och utvecklas på ett sådant sätt att studieförbund och folkhögskolor ges möjlighet att nå ut i hela landet, framförallt i lands- och glesbygder.

Mångfalden inom folkbildningen, utbildningen och kulturen.

Antalet engagerade samhällsmedborgare ökar och möjligheterna att stärka sammanhållningen i bostadsområden och i lokalsamhällen förbättras. ”Med tanke på hur många människor som deltar så bidrar folkbildningen på så sätt till att skapa en stabil infrastruktur för engagemang, men också till att direkt understödja den anmärkningsvärda stabilitet som kännetecknar den svenska befolkningens engagemang i ideellt arbete. Detta engagemang bidrar till ett vitalt samhälle.”

En majoritet av deltagarna i studiecirkelverksamheten är idag kvinnor (56 procent) och närmare 20% av deltagarna i studiecirkel hade 2015 utländsk bakgrund. Utredningen lyfter särskilt fram jämställdhetsmålet om att kvinnor och män ska ges samma möjligheter att vara aktiva medborgare och hur det särskilt ska beaktas inom folkbildningen. Förslaget är att regeringen ska uppdraga till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor att utreda på vilket sätt de statliga bidragen till folkbildningen i ökad omfattning kan styras till landsbygdsområden för ovan angivna syften. Jämställdhet en grundläggande samhällsfråga av stor betydelse.

Vår uppfattning är att det är rätt att det ställs krav på att en omfattande skattefinansierad verksamhet som folkbildningen inom studieförbunden deltar i ett arbete med jämställdhetsintegrering. Det finns också stora vinster i och med att arbetet utgår från gemensamma analyser, strukturer och modeller. Det är angeläget att respektive studieförbund själv äger och ansvarar för det arbete som sker inom den egna organisationen och att det arbetet är anpassat till respektive organisations behov och förutsättningar.

Därför ser vi ett stort behov av att få möjlighet att påverka både modellen och det konkreta arbetet. Studieförbunden behöver därför inkluderas och bli mer delaktiga i den fortsatta processen framåt.

3 Digital kommunikation och transportinfrastruktur Delmål: Hela landet drar nytta av digitaliseringens möjligheter.

Digitaliseringen kan öka landsbygdernas tillgång till både stora idrottsarrangemang, klassisk kultur och populärkultur, men även mindre och smalare föreläsningar och seminarier kan lättare spridas med en fungerande digital infrastruktur. Här måste hela landet få samma förutsättningar till detta.

ABF Västerbotten menar att det är minst lika viktigt att fokusera på innehåll som verktyg och kunskap samt digital kompetens, vilket gör det möjligt för individer att självständigt förhålla sig till informationsflödet. Denna kompetens är en förutsättning för att individen ska kunna ta del av och påverka samhällsutvecklingen och använda sina demokratiska rättigheter och skyldigheter. Det är viktigt att demokratisera den digitala delaktigheten för att med jämlik kunskap och möjlighet att vara källkritisk, tillgodogöra sig information, uttrycka sig och ta vara på sina rättigheter.

Vi anser att folkbildningen ska finnas som viktig samarbetsaktör både i förslag till ny arbetsgrupp för digitala verktyg samt i samverkan kring förslagen som rör formella beslutsstrukturer. Endast så kan förslagen få brett genomslag och därmed säkerställa ett jämlikt deltagande.

Studieförbunden och deras medlems- och samarbetsorganisationer är en mycket viktig resurs som bör tas tillvara i detta arbete.